

Golovina, O. 2020. "Nikolay Vavilov: Coronavirus is not a Cause, but an Occasion", *New avenue*. 17.03. URL: <https://newprospect.ru/nikolay-vavilov-koronavirus-ne-prichina-povod> (in Russian).

Романюк, Р. 2020. "Virtual Meetings and Oligarchs-Curators. How Zelensky Fights the Coronavirus", *Ukrainian truth*. 23.03. URL:

<https://www.pravda.com.ua/articles/2020/03/23/7244662/> (in Ukrainian).

Yakovina, I. 2020. "As if there is no Putin. How Sobyenin and Mishustin are fighting for power in Russia", *New time*. 27.04. URL: <https://nv.ua/opinion/putin-koronavirus-chto-sobyenin-i-mishustin-pridumali-dlya-rossiyan-poslednie-novosti-50084574.html> (in Russian).

DOI: 10.26565/2220-8089-2020-37-09

УДК (323.22 + 364.466.6): (649.8+ 377.5)

Вольф Олександр Олександрович

к.політ.н.,

БО «Асоціація паліативної та хоспісної допомоги»,
Національна медична академія післядипломної

освіти імені П.Л.Шупика,

вулиця Дорогожицька, 9, Київ, 04112,

info@palliativ.kiev.ua,

<https://orcid.org/0000-0003-3425-5346>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОСВІТИ ФАХІВЦІВ З СЕРЕДНЬОЮ МЕДИЧНОЮ ОСВІТОЮ З ПИТАНЬ ДОПОМОГИ В КІНЦІ ЖИТТЯ У КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ І ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Визначаються можливі напрямки трансформації державної політики у сфері середньої медичної освіти у вузько спеціалізованому питанні медсестринської підтримки в кінці життя у контексті Цілей сталого розвитку ООН і розвитку громадянського суспільства в Україні. На 70-й Генеральній асамблеї ООН в рамках Саміту з питань сталого розвитку в вересні 2015 р., який проходив за участю організацій громадянського суспільства, було прийнято Порядок денний в галузі сталого розвитку до 2030 року, в який включені 17 Глобальних цілей. Серед них Глобальна ціль 4.7 спрямована на забезпечення умов для здобуття всіма учнями знань і навичок, які необхідні для сприяння сталому розвитку, навчанню з питань сталого розвитку та сталого способу життя, прав людини, гендерної рівності, пропаганди культури миру та ненасильства, громадянства світу й усвідомлення цінності культурного різноманіття і вкладу культури в сталий розвиток. Ця Ціль стосується й медичної освіти (зокрема, середньої), удосконалення змісту якої актуальне за умов впровадження медичної реформи в Україні.

Проведено контент-аналіз змісту міжнародної навчальної програми для середнього медичного персоналу і порівняно її з навчально-методичними документами, що впроваджуються в середніх медичних навчальних закладах України. Встановлено, що програма, розроблена в США, за активної участі організацій громадянського суспільства, відповідає змісту Цілі 4.7 сталого розвитку ООН. Порівнюючи ці документи, можна зазначити невідповідність українських програм як міжнародним стандартам навчання медичних сестер, так і Цілям сталого розвитку ООН. Ці навчальні програми формують лише узагальнене розуміння цінності культурного різноманіття та прав людини і не включають питання соціальної справедливості, інклюзії, мультидисциплінарної співпраці тощо.

Проведення контент-аналізу Стратегії розвитку медичної освіти в Україні, затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2019 р. № 95-р, виявило, що документ не передбачає включення аспектів, викладених у Цілі 4.7.

Встановлено, що участь громадян у розробці державної освітньої політики є необхідною умовою формування демократичного суспільства і сприяє більшій відповідності освітніх програм потребам населення.

Стверджується, що в умовах впровадження медичної реформи в Україні необхідно змінити підхід до змісту медичної освіти та формування компетентності медичних працівників з середньою освітою. Потрібно забезпечити міжсекторальну та мультидисциплінарну співпрацю задля розробки сучасних якісних програм з підготовки медичних працівників з середньою освітою, які відповідають міжнародним стандартам, зокрема, шляхом залучення інститутів громадянського суспільства до цього процесу.

Ключові слова: *неурядові організації, медична реформа, паліативна та хоспісна допомога, вплив громадян на політичні рішення, участь громадян у медичній реформі*

Вольф Александр Александрович

к.полит.н.,

БО «Ассоциация паллиативной и хосписной помощи»,
Национальная медицинская академия последипломного

образования имени П.Л.Шупика,
улиця Дорогожицкая, 9, Киев, 04112,

info@palliativ.kiev.ua,

<https://orcid.org/0000-0003-3425-5346>

ТРАНСФОРМАЦИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ МЛАДШИХ МЕДИЦИНСКИХ РАБОТНИКОВ ПО ВОПРОСАМ ПОМОЩИ В КОНЦЕ ЖИЗНИ В КОНТЕКСТЕ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ И ДЕМОКРАТИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА В УКРАИНЕ

Определяются возможные направления трансформации государственной политики в сфере образования медицинских работников со средним образованием в узко специализированном вопросе медсестринской поддержки в конце жизни в контексте Целей устойчивого развития ООН и развития гражданского общества в Украине. На 70-й Генеральной ассамблее ООН в рамках Саммита по устойчивому развитию в сентябре 2015 г., в котором активное участие приняли институты гражданского общества, была принята Повестка дня в области устойчивого развития до 2030 года, в которую были включены 17 Глобальных целей устойчивого развития. Среди них Глобальная цель 4.7 направлена на обеспечение условий для получения всех учащихся знаний и навыков, необходимых для содействия устойчивому развитию, в том числе путем обучения по вопросам устойчивого развития и устойчивого образа жизни, прав человека, гендерного равенства, пропаганды культуры мира и ненасилия, гражданства мира и осознания ценности культурного разнообразия и вклада культуры в устойчивое развитие». Эта Цель касается и медицинского образования (в частности, среднего), совершенствования содержания которого актуально в условиях внедрения медицинской реформы в Украине.

Проведен контент-анализ содержания учебной программы для среднего медицинского персонала и проведено ее сравнение с учебно-методическими документами, которые внедряются в средних медицинских учебных заведениях в Украине. Установлено, что программа, разработанная в США, при активном участии организаций гражданского общества, соответствует содержанию Цели 4.7 устойчивого развития ООН. Сравнивая эти документы, мы легко можем заметить в украинских учебных программах несоответствие как международным стандартам обучения медсестер, так и Целям устойчивого развития ООН. Эти учебные программы формируют лишь обобщенное понимание относительно ценности культурного разнообразия и прав человека и не включают вопросы социальной справедливости, инклюзии, мультидисциплинарного сотрудничества и тому подобных вопросов.

Проведение контент-анализа Стратегии развития медицинского образования в Украине, утвержденной Распоряжением Кабинета Министров Украины от 27 февраля 2019 г. № 95-р, выявило, что документ не предусматривает включение аспектов, изложенных в Цели 4.7.

Установлено, что участие граждан в разработке государственной образовательной политики является необходимым условием формирования демократического общества и содействует большему соответствию образовательных программ потребностям населения.

Утверждается, что в условиях медицинской реформы необходимо изменить подход к содержанию медицинского образования и формирования компетентности медицинских работников со средним образованием. Нужно обеспечить межсекторальное и мультидисциплинарное сотрудничество для разработки современных качественных программ по подготовке младших медицинских работников, соответствующих международным стандартам, в частности, путем привлечения институтов гражданского общества к этому процессу.

Ключевые слова: неправительственные организации, медицинская реформа, паллиативная и хосписная помощь, влияние граждан на политические решения, участие граждан в медицинской реформе

Alexander Wolf

PhD in Political Sciences,
Charitable organisation «Association of palliative and hospice care»,
Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education,
9 Dorohozhytska Str., Kyiv, 04112, Ukraine,
info@palliativ.kiev.ua,
<https://orcid.org/0000-0003-3425-5346>

TRANSFORMATION OF PUBLIC POLICY IN THE FIELD OF EDUCATION OF NURSES ON QUESTIONS OF HELP AT THE END OF LIFE IN THE CONTEXT OF UN SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS AND DEMOCRATIZATION IN UKRAINE

Possible directions of transformation of the state policy in the field of education of nurses in a narrow issue of end-of-life nursing care in the context of the UN Sustainable Development Goals are identified. The 70th UN General Assembly where civic society organizations actively participated adopted the 2030 Agenda for Sustainable Development as part of the Summit on Sustainable Development in September 2015, which included 17 Global Sustainable Development Goals. Global Goal 4.7 stated: «By 2030 ensure all learners acquire knowledge and skills needed to promote sustainable development, including among others through education for sustainable development and sustainable lifestyles, human rights, gender equality, promotion of a culture of peace and non-violence, global citizenship, and appreciation of cultural diversity and of culture's contribution to sustainable development». This Goal also applies to medical education (in particular, for nurses). The improvement of the content of this education is actual in the context of the implementation of medical reform in Ukraine.

A content analysis of the international curriculum for nurses and its comparison with teaching documents implemented in medical colleges in Ukraine has been made. The program developed in the United States with active participation of civil society organisations has been found to be consistent with UN Sustainable Development Goal 4.7. Comparing these documents, we can easily see Ukrainian curricula inconsistency with both international standards of nursing training and the UN Sustainable Development Goals. These curricula form only a generalized understanding of the value of cultural diversity and human rights and do not include issues of social justice, inclusion, multidisciplinary cooperation etc.

A content analysis of the Strategy for the Development of Medical Education in Ukraine, approved by the Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 27th February, 2019, № 95-r, revealed that the document does not provide for the inclusion of aspects set out in Global Goal 4.7.

Participation of citizens in development of national educational policy is the obligatory precondition for forming of the democratic society and encourages better compliance of educational programs with the needs of the population.

It is argued that in the context of medical reform, it is necessary to change the approach to the content of medical education and the formation of the competence of nurses, in particular, in the field of end-of-life care in undergraduate education. Cross-sectoral and multidisciplinary cooperation is needed to develop quality training programs for nurses in line with international standards; this could be done in particular by involving civil society institutions in the process.

Key words: *non-governmental organizations, medical reform, palliative and hospice care, influence of citizens on political decisions, participation of citizens in medical reform*

На 70-й Генеральній асамблеї ООН у рамках Саміту з питань сталого розвитку в вересні 2015 року було прийнято Порядок денний у галузі сталого розвитку до 2030 року, в який включені 17 Глобальних цілей. До їх розробки активно долучилися представники громадянського суспільства. На думку керівництва ООН, прийняття офіційного документа «Перетворення нашого світу: Порядок денний у галузі сталого розвитку на період до 2030 року» знаменує новий історичний етап переходу до сталого розвитку всієї світової спільноти. Цілі сталого розвитку (ЦСР) стали продовженням як цільових орієнтирів всіх попередніх документів ООН зі сталого розвитку, так і Цілей розвитку тисячоліття (ЦРТ), в яких виділено в якості пріоритетних вісім міжнародних цілей розвитку і які були прийняті державами-членами ООН в 2000 р. і повинні були в основному завершені до 2015 р. (Урсул, Урсул 2016: 68). Глобальна ціль 4.7: «До 2030 року забезпечити, щоб усі учні [learners, особи, що вчаться] здобували знання і навички, необхідні для сприяння сталому розвитку, у тому числі шляхом навчання з питань сталого розвитку та сталого способу життя, прав людини, гендерної рівності, пропаганди культури миру та ненасильства, громадянства світу й усвідомлення цінності культурного різноманіття і вкладу культури в сталий розвиток» (Цілі сталого розвитку 2015). На 72 Генеральній асамблеї ВООЗ було прийнято Резолюцію про оголошення 2020 року Міжнародним роком медсестринства. Наукове обґрунтування доступності якісної і доступної освіти, у тому числі і фахівців з середньою медичною освітою, є актуальним і практичним завданням, беручи до уваги медичну реформу, що впроваджується в Україні і процеси демократизації українського суспільства.

Серед вітчизняних учених, які вивчали питання сталого розвитку, ЦСР, ЦРТ виділимо О. Хмелевську, яка аналізувала наукові проблеми освіти для сталого розвитку. Серед міжнародних дослідників можна виділити А. Урсул, Т. Урсул, котрі вивчали різні аспекти ЦСР. Питання побудови системи освіти медичних працівників, зокрема, у сфері допомоги людям в кінці життя, вивчали Н. Бугаєвська та Н. Рега. О.Вольф і А.Царенко досліджували

проблематику освіти щодо медичної та психосоціальної підтримки в кінці життя тощо у контексті залучення інституцій громадянського суспільства до формування державної політики та організації охорони здоров'я. У контексті ЦСР підходи до навчання медичного персоналу з середньою освітою не вивчалися.

Завданням статті є окреслення можливих напрямків трансформації державної політики у сфері середньої медичної освіти у вузько спеціалізованому питанні медсестринської підтримки в кінці життя у контексті ЦСР в Україні і участі організацій громадянського суспільства у формуванні цієї політики.

На сьогодні в основу рішень організацій системи ООН в галузі освіти покладена концепція забезпечення всеосяжної та справедливої якості освіти та розширення можливостей навчання для всіх (ОДВ). Важлива складова частина в досягненні цих цілей повинна забезпечуватися через багатосторонній діалог організацій громадянського суспільства та освіти. Тим самим можливо забезпечення розширення прав і можливостей, заохочення соціальної, економічної та політичної інтеграції всіх людей, незалежно від віку, статі, стану здоров'я, раси, етнічної приналежності, походження, релігії та економічного чи іншого статусу (Камышанов 2016: 32).

В Інформаційній записці про Всесвітню конференцію з освіти задля сталого розвитку (ОСР) в 2014 р. наголошується, що ОСР дозволяє кожному набути цінності, компетенції, навички та знання, необхідні для розбудови майбутнього відповідно до завдань сталого розвитку (Ільїн, Урсул, Урсул 2015: 80).

У 2016 р. Україна розробила національну систему для ЦСР, до якої увійшли 86 завдань та 172 індикатори (для освіти – 7 завдань та 11 індикаторів). Дослідники наголошують, що глобальні виклики сталості необхідно вирішувати за допомогою знань і фактів (аби знати, яким є справжній світ, які ситуації є актуальними) та у реальних умовах життя, сприяючи «розмиванню» кордонів між формальною, неформальною та інформальною освітою. У контексті ОСР підтримується трансдисциплінарність (*trans-disciplinarity*): співпраця з експертами, які не належать до академічної спільноти, але мають вагомий практичний досвід. Такий

підхід слугує розвитку партнерських взаємовідносин із багатьма соціальними суб'єктами (роботодавцями, бізнес-спільнотами, політиками, неурядовими організаціями, медіа-сектором тощо) (Хмелевська 2018: 38).

Таким чином, питання сталого розвитку та сталого способу життя, прав людини, гендерної рівності, пропаганди культури миру та ненасильства, громадянства світу й усвідомлення цінності культурного різноманіття тощо мають стати частиною всіх навчальних програм, зокрема, та додипломного навчання осіб з середньою медичною освітою.

У 2000 р. інституція громадянського суспільства Американська Асоціація медичних коледжів (American Association of Colleges of Nursing, AACN) і клінічно-

дослідницький центр Місто надії (City of Hope) створили Консорціум з навчання медичних сестер щодо питань кінця життя (End-of-Life Nursing Education Consortium, ELNEC). Метою Консорціуму є провадити до- та післядипломне навчання медичних працівників щодо потреб помираючих і процесу вмирання (у форматі ToT – тренування тренерів). З того часу навчальна програма була інтегрована в навчальний процес на території США. Було розроблено міжнародну версію навчальної програми.

Розглядаючи програму ELNEC як певний еталон для підготовки медичних працівників з середньою освітою в Україні, ми можемо зауважити, що в ній розкриваються такі аспекти паліативної та хоспісної допомоги.

Таблиця 1.

Опис базової навчальної програми ELNEC.

Модуль 1	Вступ у медсестринство в паліативному догляді	Цей модуль створює основу для навчальної програми ELNEC (Міжнародної). Зазначається необхідність удосконалення паліативної допомоги та ролі медсестри як члена міждисциплінарної команди у наданні якісної допомоги. Основні визначення та принципи хоспісної та паліативної допомоги представлені в контексті якості життя, причому розглядаються не лише фізичні потреби, але й психологічні, соціальні та духовні.
Модуль 2	Менеджмент болю	Цей модуль розглядає основні принципи оцінки болю та його зменшення у кінці життя.
Модуль 3	Інші симптоми	Цей модуль ґрунтується на попередньому модулі, але розглядає інші симптоми, поширені при тяжких захворюваннях та розглядає роль медсестри в їх лікуванні.
Модуль 4	Етичні аспекти	Цей модуль обговорює деякі ключові етичні питання та юридичні проблеми, пов'язані із закінченням життя і паліативною допомогою та розглядає ресурси для їх практичного вирішення.
Модуль 5	Культурні та духовні аспекти	Цей модуль розглядає культурні аспекти, які впливають на догляд при тяжких захворюваннях. Акцент зроблено на оцінці культурних і духовних потреб пацієнтів, які є найважливішими для адекватної комунікації та надання компетентної допомоги з урахуванням особливостей культури пацієнтів.
Модуль 6	Комунікація	Цей модуль підкреслює важливість адекватного спілкування в процесі догляду. Розглядаються складнощі спілкування з пацієнтами та членами їхніх сімей у цей критичний час, надаються пропозиції щодо удосконалення цієї комунікації.
Модуль 7	Втрата, горе, траур	Цей модуль розкриває проблеми втрати, горя та трауру, які торкаються пацієнтів, членів їхніх сімей та медсестер.
Модуль 8	Останні години	Цей модуль зосереджується на догляді перед лицем смерті. Особлива увага приділяється питанням забезпечення найкращого догляду в останні години життя.

У базовій навчальній програмі розглядаються також такі аспекти, як сім'я як отримувач допомоги; важливість поваги до культури пацієнта (родини); приділення особливої уваги окремим групам населення, зокрема, дітям і людям похилого віку, малозабезпеченим, бездомним або психічно хворим; увага до психосоціальних і духовних потреб пацієнта, а не лише фізіологічних; вплив соціоекономічних і політичних аспектів; важливість міждисциплінарної підтримки. Група авторів, яка розробляла міжнародний навчальний план, також додала «Практичні стандарти культурно компетентного медсестринства» («Standards of Practice for Culturally Competent Nursing Care») до кожного міжнародного модулю (Ferrel, Malloy, Virani 2015). Ці стандарти такі:

- Стандарт 1. Соціальна справедливість.
- Стандарт 2. Критичне мислення.
- Стандарт 3. Знання культур.
- Стандарт 4. Культурна компетентність.
- Стандарт 5. Культурна компетентність у системах і організаціях сфери охорони здоров'я.
- Стандарт 6. Захист прав пацієнтів і їх наснаження.
- Стандарт 7. Мультикультуральна команда.
- Стандарт 8. Формальна та неформальна освіта при наданні допомоги, що спирається на культурну компетентність.
- Стандарт 9. Крос-культурна комунікація.
- Стандарт 10. Крос-культурне лідерство.
- Стандарт 11. Участь у формуванні політики.
- Стандарт 12. Науково-доказова практика (Standards of Practice for Culturally Competent Nursing Care 2018).

Питання соціальної справедливості, усвідомлення цінності культурного різноманіття, рівного доступу до всіх послуг, зокрема, і медичних, забезпечення прав людини, інклюзії тощо повною мірою інтегровані в ці стандарти. Отже, навчальна програма для медичних сестер ELNEC (США), що розроблена і впроваджується за активної участі інституції громадянського суспільства, враховує ЦСР ООН, сприяє їх досягненню і відповідає потребам отримувачів послуг.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2019 р. № 95-р було затверджено Стратегію розвитку медичної освіти. Проведення контент-аналізу цього документа виявило, що Питання впровадження навчання з питань сталого розвитку та сталого способу життя, прав людини,

гендерної рівності, пропаганди культури миру та ненасильства, громадянства світу й усвідомлення цінності культурного різноманіття і вкладу культури в сталий розвиток жодною мірою в ньому не передбачені.

Розглядаючи освітню підготовку медичних працівників з середньою освітою в Україні, можемо зазначити таке.

Як зазначають дослідниці Н. А. Бугаєвська та Н. І. Рега, у нашій країні вивчення ПХД проводиться на II–III курсах (Бугаєвська, Рега 2016). При підготовці медсестер-магістрів у 2015 р. було розроблено та запроваджено в навчальний процес Робочу програму «Паліативна медицина» (Робоча програма «Паліативна медицина» 2015).

Контент-аналіз навчально-методичних матеріалів, розроблених і затверджених у 2018-2020 рр. у ряді медичних коледжів України свідчить, що вивчення паліативної та хоспісної допомоги включено в освітньо-професійні програми «Сестринська справа» та інші. Наприклад, такою є освітньо-професійна програма «Сестринська справа», затверджена в 2019 р. Педагогічною радою Чернівецького медичного коледжу Буковинського Державного Медичного Університету (Освітньо-професійна програма «Сестринська справа» 2019).

Порівнюючи ці програми з курсом ELNEC, можна зауважити невідповідність як міжнародним стандартам навчання медсестер, так і Цілям сталого розвитку ООН. Ці навчальні програми, до розробки яких не залучалися організації громадянського суспільства, формують лише узагальнене розуміння щодо цінності культурного різноманіття та прав людини і не включають питання соціальної справедливості, інклюзії, мультидисциплінарної співпраці тощо. Наслідком цього є те, що державна політика у сфері середньої освіти медичних працівників з питань допомоги в кінці життя не повною мірою враховує потреби населення.

Саме тому необхідно, на думку дослідниці Л.В.Білик, формувати паліативну компетентність бакалаврів медицини в процесі професійної підготовки (Білик 2015: 18).

Підготовка медичних сестер включає перелік абсолютно нових дисциплін в медсестринській освіті. Дякуючи новому змісту навчального плану, формується образ медичної сестри нового покоління, яка спроможна вирішувати існуючі і потенційні проблеми пацієнта та задовольняти його потреби (Шарлович 2015: 70).

На думку Т.О. Закусилової, у додипломній підготовці медичних працівників з середньою освітою важливе місце займають інтерактивні методи. Вони сприятимуть формуванню таких важливих професійних рис майбутніх медичних сестер, як глибоке клінічне та творче мислення; усвідомленість професійних знань; прагнення до новизни, медичних інновацій тощо (Закусилова 2018: 138).

Таким чином, рядом дослідників додипломної підготовки фахівців із середньою медичною освітою запропоновано і на базі державних (комунальних) закладів частково втілено інноваційні програми щодо підготовки медсестер у сфері паліативної та хоспісної допомоги. Можна зауважити, що питання залучення інституцій громадянського суспільства та відповідності ЦСР при розробці цих програм дослідниками не враховувалися.

Починаючи з 2011 р. рядом інституцій громадянського суспільства в рамках міжнародних грантових програм було реалізовано проекти щодо розробки навчально-методичних матеріалів, які можуть використовуватися як у до- так і післядипломній підготовці осіб з середньою медичною освітою. Серед них – посібник для тренерів «Принципи надання паліативної допомоги дітям», виданий за фінансової підтримки ЮНІСЕФ. Він зупиняється не лише на клінічних, але й на соціально-правових і комунікаційних питаннях (Ріга, Пеньков, Коновалова 2017). Іншим прикладом є навчальний посібник для курсів підвищення кваліфікації фахівців, які надають соціально-медичні послуги «Особливості надання медичних та соціальних послуг для вразливих категорій населення з використанням гендерно-чутливого підходу», розроблений в 2017 р. Національним педагогічним університетом ім. М.П. Драгоманова спільно з Міжнародним благодійним фондом «Альянс громадського здоров'я». Це одна з перших публікацій, в якій розглядаються особливості соціальної роботи в умовах децентралізації влади і реформування різних галузей, висвітлюється необхідність застосування гендерного підходу в соціальній роботі з уразливими категоріями населення та охороні громадського здоров'я (Ярошенко, Варбан, Шульга 2017).

Таким чином, навчально-методичні матеріали, видані у рамках реалізації міжнародних грантів за участю організацій громадянського суспільства, висвітлюють не лише клінічні, але й соціально-правові,

комунікаційні, гендерні аспекти допомоги тяжкохворим і можуть використовуватися як у до- так і післядипломній підготовці медичного персоналу.

На основі викладеного матеріалу нами пропонуються такі напрямки удосконалення державної політики в сфері освіти фахівців з середньою медичною освітою у контексті ЦСР і демократизації суспільства в Україні.

1. Забезпечити формування компетентності осіб з середньою медичною освітою у сфері ПХД на додипломному рівні.

2. Забезпечити відповідність навчально-методичних матеріалів закладів I-IV рівня акредитації Цілям сталого розвитку ООН і міжнародним стандартам.

3. Забезпечити розгляд тем, що стосуються організаційно-правових, комунікаційних, соціально-культурних, соціально-правових, психосоціальних аспектів паліативної та хоспісної допомоги в навчальному процесі у закладах I-IV рівня акредитації.

4. Забезпечити міжсекторальну та мультидисциплінарну співпрацю задля розробки сучасних якісних програм з підготовки медичних працівників з середньою медичною освітою, зокрема, шляхом залучення інститутів громадянського суспільства до цього процесу.

5. Врахувати позитивний досвід благодійної організації «Асоціація паліативної та хоспісної допомоги» та кафедри паліативної та хоспісної медицини Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л.Шупика щодо підготовки медичних працівників з середньою освітою.

6. Внести відповідні зміни до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників (Вип. 78 «Охорона здоров'я»).

На підставі вищевикладеного матеріалу можна зробити такі висновки.

1. Освіта в Цілях сталого розвитку ООН займає чільне місце. Питання сталого розвитку та сталого способу життя, прав людини, гендерної рівності, пропаганди культури миру та ненасильства, громадянства світу й усвідомлення цінності культурного різноманіття і вкладу культури в сталий розвиток мають бути інтегровані в навчальний процес на всіх рівнях, включаючи і середню медичну освіту.

2. Програми провідного міжнародного центру з навчання медичних працівників з середньою освітою ELNEC (США), розроблені за участю представників

організацій громадянського суспільства, враховують ЦСР ООН.

3. Програми закладів освіти медсестер в Україні не враховують ЦСР ООН і розробляються переважно без участі організацій громадянського суспільства.

4. Положення ЦСР мають бути включені в Стратегію розвитку медичної освіти, затверджену Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2019 р. № 95-р., що може мати позитивний вплив на успішне впровадження медичної реформи в Україні.

Перспективні напрямки подальших наукових розвідок включають вивчення взаємозв'язку різних ЦСР і підвищення якості медичних та інших послуг населенню, аналіз впливу Стратегії розвитку медичної освіти та інших документів на впровадження медичної реформи в Україні тощо. Ця проблема, на нашу думку, пов'язана з іншими питаннями поглиблення демократизації політичної системи та її елементів з метою вирішення злободенних питань покращення життя і буття громадян.

ЛІТЕРАТУРА

Урсул А., Урсул, Т. 2016. "Цели перехода к устойчивому развитию человеческой цивилизации", *Гуманитарные науки: теория и методология* 2: 65-72.

Цілі сталого розвитку ООН. 2015. URL: <http://sdg.org.ua/ua/pro-hlobalni-tsili/quality-education#%D0%B3%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96-%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F>

Камышанов, В. 2016. "Качественное образование – одна из 17 целей устойчивого развития ООН", *Альманах Этнодиалоги: Альманах* 1 (50): 27-30.

Ильин, И. Урсул, А., Урсул, Т. 2015. "Новые глобальные цели устойчивого развития", *Вестник Московского университета. Серия. XXVII. Глобалистика и геополитика* 3/4: 60-84.

Хмелевська, О. 2018. "Освіта для сталого розвитку: зміст та інституції", *Demography and Social Economy*, 1(32):29-42. Doi: <https://doi.org/10.15407/dse2018.01.029>

Ferrell, B., Malloy, P., Virani, R. 2015. *The End of Life Nursing Education Nursing Consortium Project*. Doi: 10.3978/j.issn.2224-5820.2015.04.05

Standards of Practice for Culturally Competent Nursing Care. 2018. URL: https://tcns.org/wp-content/uploads/2018/03/Standards_of_Practice_for_Culturally_Compt_Nsg_Care-Revised_.pdf

Бугаєвська, Н., Рега, Н. 2016. *Особливості підготовки медичних сестер з паліативної та хоспісної допомоги в Україні та Польщі*. Doi: 10.11603/2411-1597.2016.4.7473

Робоча програма "Паліативна медицина"

/розробник: С. О. Ястремська, ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", ННІ медсестринства. Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр. 2015. Тернопіль.

Освітньо-професійна програма "Сестринська справа". 2019. URL: <https://www.medkol.cv.ua/wp-content/uploads/2019/04/%D0%9EPPBACNURSING.pdf>

Білик, Л. 2015. *Формування паліативної компетентності бакалаврів медицини в процесі професійної підготовки* : дис. ... канд. пед. н. ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди".

Шарлович, З. 2015. *Формування професійно-педагогічної компетентності медичних сестер сімейної медицини в процесі фахової підготовки*: дис. ... канд. пед. н. Житомирський державний університет імені Івана Франка.

Закусилова, Т. 2018. *Формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки* : дис. ... канд. пед.н. / Класичний приватний університет.

Ріга, О., Пеньков, А., Коновалова, Н. 2017. *Принципи надання паліативної допомоги дітям. Посібник для тренерів з дитячої паліативної допомоги*.

Ярошенко А.О., Варбан М.Ю., Шульга Л.О. 2017. *Особливості надання медичних та соціальних послуг для вразливих категорій населення з використанням гендерно-чутливого підходу: Навч. посібник*. К.: МБФ "Альянс громадського здоров'я".

REFERENCES

Ursul A., Ursul, T. 2016. "Goals of transfer to stable development of human civilisation", *The humanities: theory and methodology*, 2: 65-72 (in Russian).

Sustainable Development Goals in Ukraine. 2015. URL: <http://sdg.org.ua/ua/pro-hlobalni-tsili/quality-education#%D0%B3%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96-%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F> (in Ukrainian).

Kamyshanov, V. 2016. "Quality education – one of 17 UN Sustainable Development Goals", *Ethnic Dialogues: Almanac*, 1(50): 27-30 (in Russian).

Ilin Y., Ursul A., Ursul T. 2015. "New global sustainable development goals", *Moscow University. Globalistics and Geopolitics Bulletin, Moscow University Bulletin. Series XXVII. Global Studies and Geopolitics*, 3/4 : 60-84 (in Russian).

Khmelevska, O. 2018. "Education for sustainable development: content and institutions", *Demography and Social Economy*, 1 (32): 29-42 Doi: <https://doi.org/10.15407/dse2018.01.029> (in Ukrainian).

Ferrell, B., Malloy, P., Virani, R. 2015. *The End of Life Nursing Education Nursing Consortium*

Project. Doi: 10.3978/j.issn.2224-5820.2015.04.05

Standards of Practice for Culturally Competent Nursing Care. 2018. URL: https://tcns.org/wp-content/uploads/2018/03/Standards_of_Practice_for_Culturally_Compt_Nsg_Care-Revised_.pdf

Buhaevska, N., Reha, N. 2016. *Peculiarities of nurses education on palliative and hospice care in Ukraine and Poland*. Doi: 10.11603/2411-1597.2016.4.7473 (in Ukrainian).

Working educational program "Palliative medicine" / author: S. O. Yastremska, Ternopil state medical university named after I. Ya. Hornbachewskogo Ministry of Health of Ukraine, research institute of Nursing. Educational level: master. Ternopil, 2015. 12 p. (in Ukrainian).

Educational and professional program "Nursing". 2019. URL: https://www.medkol.cv.ua/wp-content/uploads/2019/04/%D0%9EPPBACNURSIN_G.pdf (in Ukrainian).

Bilyk L. 2015. Forming of palliative competence of BcMed in the process of professional education :

dis. ... kand.ped.n. Pereyaslav-Khmelnitsky state pedagogical university named after Grygorii Skovoroda (in Ukrainian).

Sharlovich, Z. 2015. Forming of professional and pedagogical competence of family medicine nurses in the process of professional preparation: dis. ... kand.ped.n. Zhytomyr state university named after Ivan Franko (in Ukrainian).

Zakusylova, T. 2018. *Forming of basic professionalism of future nurses in the process of professional preparation : dis. ... kand. ped.n. / Classical private university* (in Ukrainian).

Riga, O., Penkov, A., Konovalova, N. 2017. *Principles of palliative care provision to children. Handbook for trainers on children palliative care* (in Ukrainian).

Yaroshenko A.O., Varban M.Yu., Shulga L.O. 2017. *Peculiarities of provision of medical and social services for vulnerable groups of citizens using gender-sensitive approach: Hand-book*. K.: MBF "Alians hromadskoho zdorovia". (in Ukrainian).

DOI: 10.26565/2220-8089-2020-37-10

УДК: 327.83:327.57

Литвин Олена Едуардівна

аспірантка кафедри політології,
Харківський національний,
університет імені В.Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, Харків, 61022,
elen.lytvyn@gmail.com,

<https://orcid.org/0000-0002-2795-8687>

РОЛЬ ЖІНОК В МИРОБУДУВАННІ: ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Охоплюються питання участі жінок в процесах миробудування в загальнотеоретичному контексті. На основі результатів дослідження Організації Об'єднаних Націй, наукових праць та статистичних даних акцентовано увагу на позитивній ролі жінок під час миротворчого процесу. В якості основоположного документа, що встановлює необхідність актуалізації жіночого представництва в побудові миру в Україні визнано Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року.

Описано декілька основних моделей включення жінок до процесів миробудування. У рамках роботи визначено недоліки представництва жінок у питаннях миробудування, зазначені пріоритетні напрямки для подальшого розвитку. На основі аналізу Національного плану дій з виконання Резолюції 1325 визначено перелік головних проблем та недопрацювань.

Особливий акцент зроблений на необхідності подолання дискримінаційних практик ексклюзії жінок через негативні наслідки таких рішень. Задля досягнення цієї мети запропоновано змінити фокус дослідження участі жінок в процесах миробудування та розширити перелік питань, до яких залучаються жінки.

Контекстний аналіз документів призвів до очікуваних висновків, що жінки переважно присутні в соціальних питаннях та на рівні консультативних рад. Інтенсивніша участь громадських організацій у миробудуванні має позитивний вплив в довготривалій перспективі.

За результатами дослідження сформульовано ряд основних висновків щодо імплементації Національного плану дій з виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325,